Karluklar

SIDDIQUI, Iqtidar Husain. The Qarlūgh kingdom in the north-western India during the thirteenth century. *IC* 54 (1980) pp. 75-90.

3 AĞUSTOS 1992

8 OCAK 1993

Karluklar
SIDDIQUI, Iqtidar Husain. The Qarlūgh kingdom in the North-Western India during the thirteenth century. *IC* 54 (1980) pp. 75-90.

377. [RUBROUCK] GUILLAUME de RUBROUCK. *Voyage dans l'Empire Mongol*, texte traduit du latin, introduit, présenté et annoté par Claude et René KAPPLER. Paris, Payot, 1985, IV-318 p. (Coll. Bibliothèque Historique).

Outre le travail délicat de la traduction faite sur les manuscrits mêmes, C. et R. Kappler ont fourni une grande introduction au récit de voyage (53 p.), des notes complémentaires (35 p.) en fin de volume, de nombreuses notes infra-paginales, 5 cartes, deux index, un tableau des Gengiskhanides et un calendrier du voyage. J.-P. Rousse a préfacé le livre.

Guillaume de Rubrouck, franciscain, né à Rubrouck en Flandre française, se trouve au couvent de Saint-Jean-d'Acre, lorsque Saint Louis le charge d'une mission diplomatique auprès d'un khan mongol de Russie mérdionale. Cette mission durera deux ans (1253-1255) et Rubrouck ira jusqu'à la capitale de la Mongolie, Karakorum, où il rencontrera le Grand Khan Mängü. Ce long voyage (16.000 km, aller-retour, depuis Constantinople) est raconté par Rubrouck dans la relation qu'il écrit pour Saint Louis: c'est un témoignage des plus anciens et des plus précis sur la géographie des régions traversées, les peuples et leurs coutumes, principalement sur tous les aspects de la civilisation mongole de ce temps, religieux, ethnologiques, politiques. Le récit est personnel et exceptionnellement vivant. Au retour, Rubrouck descend le long de la rive ouest de la Caspienne, effleure le Caucase, passe à Darband et Tiflis puis longe l'Araxe jusqu'à Erzerum, puis Sivas, pour traverser la Cappadoce et passer en l'île de Chypre. Témoignages sur Arrān, Gèorgie, Āzarbāyjān. Le persan est alors la langue diplomatique des Mongols. C. F.

- MENGÜLE
- MENGÜTIMUR
- KARAKURUM
- KAFHASYA
- TIFLIS
- ERZURUM
- SIVAS
- KIBRIS
- AZERBAYCAN

D

- Karluklar
- Karaqay

21808 PRITSAK, O. Von den Karluk zu den Karachaniden. *ZDMG* 101 (1951), pp. 270–300

Q

Karluklar

5131 PRITSAK, OMELJAN. "Von den Karluk zu den Karachaniden." *Z.D.M.G.* 101 (1951) 270–300. The Turkic peoples in the 7th–8th centuries and their contacts with the Chinese. Islam's eastern neighbors, they ruled the steppes in the 9th century. After the destruction of the Uygur state in 840 A.D., Karluk rulers assumed the title of "Kagan."

1 SUBAT 1993

Karluklar

9 TEMMUZ 1992

4064 HOFFMANN, HELMUT. "Die Qarluq in der tibetischen literatur." *Oriens* 3 (1950) 190–208. Medieval Tibetan literary sources on the Qarluq, a Turkic people in Central Asia.

06 TEM 2007

HAMADA, Masami. L'inscription de Xiate (Shata). *Silk Road Studies V: De Dunhuang à Istanbul: hommage à James Russell Hamilton* / présenté par Louis Bazin et Peter Zieme. Turnhout: Brepols, 2001, pp.63-65. [Arabic script, probably in Arabic, possibly attributable to Karakhanids or Karluqs.]

Karahanlılar
Karluklar

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

20 MART 1992

1729 FRANKE, H. Eine qarluq-türkische Familie im Dienste der mongolischen Grosskhane. Karluklar *Scholia: Beiträge zur Turkologie und Zentralasienkunde, A.von Gabain... dargebracht.* Hrsg.K.Rohrborn u.H.W. Brands. Wiesbaden: Harrassowitz, 1981, pp.64-79.

Salman, Doç. Dr. Hüseyin
"XI ve XII. asrın ilk çeyrisinde Karluk kabilesi ve bugünkü izleri"
Türk Dünyası Araştırmaları, İstanbul.
1982 sayı 19 ss. 77-103

11052 - Karluklar

19 NISAN 1993

3457 *Karluklar*, 1973, 182 sh. Haz. Hüseyin Salman, M. 10103 G. 32 S. 2213

İ.Ü.E.Fak. Tarih Bölümü Tezleri (Doktora)
Haz. Abdülkadir ÖZCAN, s. 249, İstanbul-1984.

- Karluklar

4788 DONINI, P.G. Eurocentrismo e divulgazione scientifica: da che parte stavano i Qarluq? *Annali della Facoltà di Lingue e Letterature Straniere di Ca' Foscari*, 23 iii / Serie Orientale. 15 (1985) pp.47-52

1 SUBAT 1993

- Karluklar

SALMAN, Hüseyin (Dr.), "XI ve XII. Asrın İlk Yarısında Karluk Kabilesi ve Bugünkü İzleri", **Türk Dünyası Araştırmaları**, 19, (1982), 77 - 103.

06 MAYIS 1993

İA, XII/2, 186–188

Karluklar

rasan vilâyetinde, „siyah bayrak açan" Abbâsî taraftarı Ḥāriş b. Surayc'in, Belh'i, arkasından da vâlilik merkezi olan Merv'i zaptetmesi Mâverâünnehr'de durumu büsbütün karıştırdı. Yeni vâlilerin üç yıl (734—737) kendisiyle uğraşmak zorunda kaldıkları Ḥāriş, sonunda Türgişlere sığındı. Hakan Su-lu Mâverâünnehr'e karşı son seferinde hayli müttefik bulmuştu: Ḥāriş taraftarlarından başka, Sogd hükümdârı (yâni Ġūrak veya oğlu), Usrūşana hâkimi, Şāş (Taşkent bölgesi) hükümdârı, Ḫuttal hükümdârı. al-Ṭabarî'de zikredilen bu liste „Mâverâünnehr'deki Arap nüfûzunun nasıl Türklere geçmiş olduğunu" açıkça göstermektedir (H. A. R. Gibb, *ayn. esr.*, s. 70). Hakan, Belh'e doğru ilerledi. Cûzcân'a girdi, önce Tohâristan'ı Araplara karşı ayaklandırarak mahallî bir destek sağlamayı faydalı görüyordu. Vâli Esed b. Abdullah, 737'de hakan ordusunu arkadan vurmağa muvaffak oldu (Ḥaristān savaşı). Esâsen Su-lu, Araplarla birleşen Cûzcân hükümdârının hıyânetine uğramıştı (Mâverâünnehr'deki bu Türk-Arap mücâdelesi için bk. Gibb, *ayn. esr.*, s. 41—71; ayrıca W. Barthold, *Turkestan..*, s. 187—191). Memleketine dönen Su-lu Kağan herhalde ömrünü harcadığı bu mücâdeleye devam edecekti, fakat kendisi, o zamanlara kadar büyük hizmetlerini gördüğü Kül-çor (Baga Tarkan, bk. Ed. Chavannes, *ayn. esr.*, s. 285 not 1) tarafından öldürüldü (738). Çin'in, Türk başbuğlarını birbirine düşürme planına dayanan tahrikçi siyâseti bir daha hedefine ulaşmış ve esâsen Kara ve Sarı olmak üzere ikili teşkilât hâlinde yaşayan Türgiş boylarını birbirine iyice düşman etmişti. Sarı-Türgişler, mücâdeleyi kazandılar (Ed. Chavannes, *ayn. esr.*, s. 46 v.d., 83). Başbuğları Baga Tarkan (Kül-çor), rakibi Kara-Türgiş başbuğu Tu-mo-çe'yi yenerek ve onun kağan yapılmasını istediği Su-lu'nun oğlunu ortadan kaldırarak, kendini kağan îlân etti. Bu arada Çin'in On-oklar kağanı tâyin ettiği, Aşına âilesinden Hin'i 739'da mağlûb edip öldürmesi (bk. Ed. Chavannes, *ayn. esr.*, s. 79; böylece Aşına soyunun Garp Gök-Türkleri kolu sona erdi), Çin'i bu defa Kara-Türgişleri desteklemeğe sevk etti. 742'deki Türgiş kağanı İl-etmiş Kutlug Bilge, bir Kara-Türgiş başbuğu idi. 753'te hakan olan ve Uygur hakanı Moyen-çor'un himâyesine giren Teñri Bolmış da, bir Kara-Türgiş idi. Uzun süren iki taraf arasındaki mücâdeleye Karluklar da karışmışlar, böylece, ihtimâl Peçeneklere (aş. bk.) menşe' teşkil eden ve bilhassa mühim bir tarihî hâdise olarak kalabalık Oğuz kütlelerinin (aş. bk.) Sır-Derya'ya doğru garba intikalini kolaylaştırmış olan Türgiş iktidârı büsbütün zayıflamıştı. Nihâyet, 20 sene içinde gittikçe kuvvet kazanan Karluklar diğer To-lu ve Nu-şi-pilere karşı üstünlük kazanarak, 766'da, ağırlık merkezi Çu vâdisi olmak üzere kendi hâkimiyetlerini kurdular (Ed. Chavannes, *ayn. esr.*, s. 85; V. Minorsky, *Ḥudūd al-ʿAlam*, s. 301 v.dd.).

7- KARLUKLAR:

İlk olarak Çin kayıtlarında 413 yılında zikredildiği bildirilen (Ko-lo-lu > Kalaluk) ve adları karlık (kar yığını) mânasında olan (bk. Gy. Németh, *A honfoglaló...*, s. 50; *Oğuz Kagan destanı*, nşr. W. Bang — R. Rahmeti, s. 25; veya Karaluq=karal ~ karıl: karılmak, karışmış olmaktan „karışmış" halk, bk. G. Doerfer, *ayn. esr.*, III, 385; buna karşı bk. Gy. Németh, *Der Volksname Karluk und seine semantische Gruppe*, *Acta Linguistica*, 1969, XIX, 14 v. dd.) Karlukların Türk soyundan geldiği ve Gök-Türklerin bir boyunu teşkil ettiği aynı Çin kaynağında belirtilmiş ve oturduğu sâha olarak da Altayların garbındaki Kara-İrtiş ve Tarbagatay havâlisi gösterilmiştir (Ed. Chavannes, *ayn. esr.*, s. 54 not 4). On-okların bir kısmını meydana getirdikleri anlaşılan Karluklar, burada üç kabîleden kurulu birlik hâlinde bulunuyorlardı (*Kitâbeler*, „Üç-Karluk" Şine-usu, cenup, str. 1; bu üç kabîle şunlardı: Mou-lo [Mou-la], Ç'e-se [Po-fu], Ta-şe-li; bk. Ed. Chavannes, *ayn. esr.*, s. 85 not 4; krş. Liu, II, not 800. Bu adları açıklama tecrübesi için bk. H. Ecsedy, *AO*, 1964, XVII, 83 not 13; Mu-lo = Bulak?, Ç'e-se [veya Çi-szu] = Çiğil [belki iç-il], Ta-şe-li = Taşlık? [belki dış-il]). Daha İstemi zamanında Türk hâkimiyetinin Hazer şimâline ve Mâverâünnehr'e doğru genişlemesinde şüphesiz büyük rolleri olan Karlukların her iki Gök-Türk hakanlığı devrindeki durumu yukarıda açıklanmıştı. 630—680 yılları arasında, diğer Türk boyları gibi bunların da zaman zaman Çin'e başkaldırdıkları görülmektedir. 640 sıralarında Turfan'ın şimâline kayan Karluklar, Çinliler tarafından mağlûb edilerek (650), P'ei-ting eyâleti (Tanrı Dağlarının şimâl sâhası)'ne bağlandılar. Fakat her kabîle kendi reisi tarafından idâre ediliyordu. Bu haberi veren Çin kaynaklarının, 665'e doğru tekrar toparlanan Karlukların Çin nüfûzundaki ne Garp, ne Şark Gök-Türk kanadına bağlı olmaksızın yaşadıklarını kaydetmesi dikkate değer (bk. Ed. Chavannes, *ayn. esr.*, s. 33, 63, 67 not 2). Evvelce Kül-Erkin ünvânını taşıyan Üç-Karluk beyi bu tarihlerde yabgu ünvânını almış ve kuvvetli bir orduya sâhib olmuştur (Ed. Chavannes, *ayn. esr.*, s. 85). Daha sonra Kapgan Kağan tarafından II. Gök-Türk hakanlığına bağlandığını gördüğümüz Karluklar, Çin'in de teşvik ve tahriki ile Gök-Türklere karşı ayaklanarak şiddetli mücâdelelerde bulunmuşlardı. Bilge Kağan'ın ölümünden sonra tekrar faâliyete geçerek, Uygur ve Basmıllarla birlikte, Gök-Türk hakanlığının yıkılmasında te'sirli oldular. Basmıllar hâkim duruma geldikleri sırada (742), Sağ yabgu mevkiini alan Karluk başbuğu, Uygur hakanlığının kurucusu Kutlug Bilge Kül zamanında Sol yabgu oldu. Fakat bu, Karlukların tamamını temsil etmiyordu: Bişbalık havâlisinde oturan Kar-

19 TEMMUZ 1994

THE ENCYCLOPAEDIA OF ISLAM (New Edition), Vol.IV, 1978 LEIDEN.pp.

30 EYLOL 1993 -Karluklar

perhaps less of a defeat for the Ottoman Empire than has been commonly accepted, and the Ottomans were able to withdraw from a disastrous war with their pride, if not their territories, intact. Within governing circles of the Empire the settlement nonetheless was to generate considerable opposition, particularly from military elements, and it is probably in these internal repercussions, leading up to the Edirne Incident of 1115/1703, as much as in the actual territorial adjustments, that its significance lies.

Bibliography: Ewliyā Čelebī, *Seyāḥatnāme*, vii (Istanbul 1928), 144-5. Meḥmed Rāshid, *Taʾrīkh*[2] (Istanbul 1282), ii, 415-74 (texts of treaties at pp. 449-73; western-language versions were published in *Flugschriften* soon after the conclusion of the congress, in Vienna, Venice and elsewhere; cf. also R. Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*[6], iii, London 1700, *ad finem*, for the first English edition of the treaties). For important Ottoman works still in MS. form, cf. the references given in the article by İ. Parmaksızoğlu, s.v. *Karlofça*, in *İA*. The account by J. von Hammer, *GOR*, vi (Pest, 1828), 636-78, is based in part on these, and is still useful on that account. The studies on the Congress of Carlowicz by Popovic (1893) and Munson (1940) are now superseded; the results of recent research by R. A. Abou-El-Haj are to be found in his unpublished Ph.D. dissertation (Princeton 1963) and in articles in *JAOS*, lxxxvii/4 (1967) and lxxxix/3 (1963), and *Islam*, li/1 (1974).

(C. J. Heywood)

ḲARLUḲ, early Arabic form Kharlukh, Persian Khalluḵh (whence frequent confusion in the sources with the Khaladj [*q.v.*], Chinese Ko-lo-lu (north-western Middle Chinese *Kâr-lâ-luk), a Turkish tribal group in Central Asia. They were originally a small federation of three tribes (whence the name given to them in the Uyghur Shine-usu inscription ca. 760 of Uč Ḳarlïḳ; the *Ḥudūd al-ʿālam*, 98, on the other hand, mentions seven tribes of the Ḳarluḳ), and comparatively unimportant. Their paramount chief never bore the title of *khaghan* or *khan*, but in the 7th and 8th centuries had that of *élteber* (perhaps "possessor of a land or people"), one of only moderate rank (see A. Bombaci, *On the ancient Turkic title Eltābār*, in *Proceedings of the IXth meeting of the Permanent International Altaistic Conference*, Naples 1970, 24, 57-8), and Kāshgharī does not mention them amongst the twenty Turkish tribes listed in the introduction of the *Dīwān lughāt al-turk* (tr. Atalay, i, 28). Kāshgharī does, however, mention the Ḳarluḳ in connection with certain Turkish words or phrases, and defines them as a nomadic tribe, distinct from the Oghuz, but, like them, counted as Turkmen (tr. i, 473, cf. Barthold, *Four studies on the history of Central Asia*, iii, *A history of the Turkman people*, 78).

Our first information on the Ḳarluḳ comes from Chinese sources, which mention them as having been subjugated by the Western T'u-chüeh or Turks *ca.* 640-50. At this time they were a pastoralist people located on the upper reaches of the Irtysh River and north of the T'ien Shan. In the early years of the 8th century they passed under the control of the Eastern T'u-chüeh empire, and the Orkhon inscriptions mention the rebellion of the Ḳarluḳ against the Khaghan in 711-14 (see Sir Gerard Clauson and E. Tryjarski, *The inscription at Ikhe Khushotu*, in *RO*, xxxiv/1 (1971), 27-8, 29). The Ḳarluḳ took part with the Basmil and Uyghur in the general upheaval which brought about the disintegration of the Eastern T'u-chüeh empire (743-5), but were in turn defeated by the Uyghur and compelled to move westwards towards Transoxania (on all these events, see E. Chavannes, *Documents sur les Tou-kiue (Turcs) Occidentaux*, St. Petersburg 1900; Liu Mau-tsai, *Die chinesische Nachrichten zur Geschichte der Ost-Türken (T'u-küe)*, Wiesbaden 1958; L. N. Gumilev, *Drevnie Tyurki*, Moscow 1957; J. R. Hamilton, *Les Ouigours à l'époque des Cinq Dynasties*, Paris 1955).

They now come within the orbit of Muslim writers. According to Iṣṭakhrī, 290, the boundary between the Ḳarluḳ and the Oghuz was the region of Isfīdjāb on the middle Syr Darya, and the *Ḥudūd al-ʿālam* (372/982), 97, cf. Map v, 279, places them south of the Issik-Köl, *i.e.*, on the southern fringes of the Semirečye. Their ruler now appears in Muslim sources with the title of *yabghu* (Arabic form *djabbūya*, probably reflecting a western Turkish dialectical pronunciation of the word), adopted equally by the chief of the Oghuz [see GHUZZ]. There were also Ḳarluḳ who had penetrated southwestwards into the upper Oxus basin and Ṭukhāristān, where Arabic sources mention them in connection with the Arab campaigns against the epigoni of the Hephthalites in this region; the prince of the Ḳarluḳ here also bore the title of *yabghu*.

These Ḳarluḳ on the northern fringes of Transoxania were long a refuge for political and religious dissidents and refugees fleeing before the Arab advance into Central Asia; thus the Yabghu, together with the local Soghdians and the ruler of Tibet, supported the rebellious Arab governor in Samarḳand, Rāfiʿ b. Layth, against the Caliph Hārūn al-Rashīd. Such contacts, however, probably disposed the Ḳarluḳ to reception of the Islamic faith and culture, whereas the more westerly Oghuz remained at a perceptibly lower cultural level. The campaign of the Sāmānid Amīr Ismāʿīl b. Aḥmad [*q.v.*] against Talas in 280/893 struck into the heart of their lands, and commercial and religious penetration must have followed; the geographers of the 4th/10th century mention the existence of mosques in several towns east of Talas. The comparatively advanced state of the Ḳarluḳ at this time is reflected in the statement of the *Ḥudūd al-ʿālam* that they were a pleasant-natured people, near to civilized folk in their living standards; the same source describes several of their settlements in the southern part of the Semirečye where some of the Ḳarluḳ practiced agriculture and whither merchants resorted (97-8, 286 ff.).

The royal family of the Ḳarakhānides, who put an end to the Sāmānid amīrate in Transoxania at the close of the 4th/10th century and divided its lands with the Ghaznavids, may conceivably have sprung from the Ḳarluḳ (this thesis is maintained by O. Pritsak, *Von den Karluk zu den Karachaniden*, in *ZDMG*, ci (1951), 270-300); but equally possible candidates are such groups as the Čigil, Yaghma, Türgesh, etc., and it is strange that Kāshgharī, who sprang from the Ḳarakhānid milieu, does not mention a Ḳarluḳ origin for the dynasty [see ILEK-KHĀNS]. Some Ḳarluḳ tribesmen certainly remained as a nomadic tribal group within the Ḳarakhānid dominions, for in the 6th/12th century we hear of tension between them and the Ḳarakhānid khāns; it was the prétext of help for the Ḳarluḳ at odds with Čaghrī Khān of Samarḳand which enabled the Khʷārazm-Shāh Il Arslan to invade Transoxania in 553/1158 (see Djuwaynī-Boyle, i, 288-9; Bosworth, in *Cambridge history of Iran*, v, 148-9, 187-8).

At the opening of the 7th/13th century there were Ḳarluḳ rulers in the region to the north of the Ili River and eastwards from their earlier centre in the southern Semirečye, *e.g.*, in Almalïgh and Ḳayalïgh,